

The Role of Virtual Social Networks in Crisis Management of Firefighting in Rural Areas of Lali Township

Zahra Soltani^{1*}, Mansour Gheibipour²

1. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Letters and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

2. M.A. Graduate, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Letters and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz

Received Date: 03 December 2024 Accepted Date: 29 January 2025

Abstract

Background and Objective: This study aims to investigate the role of virtual social networks in crisis management of firefighting in the rural areas of Lali Township. The statistical population includes rural council members, district office experts, village administrators (Dehyars), and literate residents of Lali Township and its rural districts (Taraz, Poli, Sarkamari, Hoseynabad, Pachekola, Iranshahr, Sarkuli, and Anbarsafid villages). From this population, a sample of 384 individuals was selected through convenience sampling.

Methodology: The research instrument is a researcher-made questionnaire comprising 30 questions across five dimensions: educational, participatory and social, economic and welfare, and cultural. Data analysis was conducted using SPSS and AMOS software. Potential threats and usability are used to evaluate geosites, and each of the criteria used also has sub-criteria.

Findings and Conclusion: The results indicated that regression analysis predicts the role of virtual social networks in crisis management across the mentioned dimensions in the rural areas of Lali Township ($F = 14.32$, $p < 0.0001$). The educational dimension had a standardized beta coefficient of 0.31; the physical and infrastructural dimension, 0.17; the participatory and social dimension, 0.11; the economic and welfare dimension, 0.31; and the cultural dimension, 0.06. These findings suggest that each of these dimensions can be influenced by virtual social networks in managing and predicting crises. Additionally, the R^2 value showed that 31% of the variance in crisis management can be explained by the role and impact of virtual social networks on these dimensions. The dimension with the greatest perceived impact of virtual social networks in firefighting crisis management was the physical and infrastructural aspect, which achieved the highest mean rank (3.99) according to experts, council members, Dehyars, and literate villagers. Following this, the most significant dimensions in order were educational, participatory and social, economic and welfare, and finally, cultural. The chi-square statistic was 849.83, which is significant at a p-value less than 0.05 ($p < 0.05$). Overall, it is expected that media—particularly modern digital media—play a significant role during times of crisis, impacting both individuals and society at large. Social networks, in particular, can contribute to stability, peace, and calm during crises and may also help prevent crises due to the increasing influence they have acquired in recent years.

Keywords: Social Networks, Crisis Management, Firefighting, Rural Areas, Lali Township.

* Corresponding Author Email: z.soltani@scu.ac.ir

Cite this article: Soltani, Z. and Gheibipour, M. (2025). The Role of Virtual Social Networks in Crisis Management of Firefighting in Rural Areas of Lali Township. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 5(4), 280-291.

نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی شهرستان لالی

زهرا سلطانی^{۱*}، منصور غیبی پور^۲

۱. دانشجویار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۰

چکیده

زمینه و هدف: این مقاله نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی در مناطق روستایی شهرستان لالی را بررسی می کند. جامعه آماری این پژوهش شامل شورای های روستا، کارشناسان بخشداری، دهیار و ساکنین با سواد شهرستان لالی و روستاهای بخش (روستای تراز، روستای پلی، روستای سرکمری، روستای حسین آباد، روستای پاچه کولا، روستای ایرانشهر، روستای سرکولی و روستای انبار سفید) هستند، از جامعه مذکور تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند.

روش شناسی: پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی - نظری و از نظر نوع و ماهیت، توصیفی - تحلیلی است. ابزار این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است که از ۳۰ سوال و شامل ۵ بعد (بعد آموزشی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و درنهایت بعد فرهنگی) می باشد.

یافته ها و نتیجه گیری: بعد از تجزیه و تحلیل داده ها با نرم افزار SPSS و آمو، نتایج نشان داد رگرسیون پیش بینی نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران در ابعاد مختلف (بعد آموزشی، بعد کالبدی و زیر بنایی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و بعد فرهنگی) در مناطق روستایی شهرستان لالی ($F=14/32$ و $p<0/001$) قابل پیش بینی می باشد. بعد آموزشی $0/31$ و بعد کالبدی و زیربنایی با ضریب بتای $0/17$ ، بعد مشارکتی و اجتماعی با ضریب بتای $0/11$ ، بعد اقتصادی و رفاهی با ضریب بتای $0/31$ و بعد فرهنگی با ضریب بتای $0/06$ می توانند از شبکه های اجتماعی مجازی تاثیر پذیر باشند و مدیریت بحران را کنترل و پیش بینی کنند. همچنین، مقدار $2R$ نشان می دهد 31% از واریانس مدیریت بحران از نقش و تاثیر شبکه های مجازی روی ابعاد یاد شده قابل تبیین می باشد. همچنین در بخش بیشترین تاثیر و نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی طبق نتایج بدست آمده بالاترین میانگین رتبه ($3/99$) به بعد کالبدی و زیر بنایی اختصاص دارد که بدین معناست که مهم ترین شاخص از نظر کارشناسان، شورای شهر، دهیار و ساکنین با سواد بشمار می رود. بعد از ویژگی فوق، مهم ترین شاخص ها به ترتیب عبارتند از بعد آموزشی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و درنهایت بعد فرهنگی. مقدار مجذور کای به دست آمده برابر با $849/83$ است که در سطح خطای کمتر از $0/05$ قرار دارد ($P<0/05$). بطور کلی انتظار می رود ر سانه ها و به خصوص ر سانه های نوین در دوران بحران تأثیرات گسترده ای بر مخاطبان و جامعه داشته باشند. که در این میان شبکه های اجتماعی می توانند در وضعیت بحرانی نقش مهمی در ایجاد ثبات، صلح و آرامش داشته باشند. شبکه های اجتماعی میتوانند نقش بسیار پررنگی در وضعیت پیش از بحران داشته و در مواقعی از به وجود آمدن بحران جلوگیری کنند. آن هم به دلیل نقش تأثیر گذاری که در سالهای اخیر پیدا کرده اند.

کلیدواژه ها: شبکه های اجتماعی، مدیریت بحران، آتش نشانی، مناطق روستایی، شهرستان لالی.

* نویسنده مسئول: z.soltani@scu.ac.ir

مقدمه و بیان مسأله

در طول تاریخ تمدن، بشر از ابزارهای مختلف برای ارتباط با یکدیگر بهره جسته است، امروزه با اختراع اینترنت و تکامل سرویس های آن، گونه های جدیدی از ارتباط مجازی شکل گرفته است. در آغاز قرن ۲۱ و هزاره سوم، ارتباطات اینترنتی (ارتباطات مجازی) گسترش زیادی یافت که شبکه های اجتماعی مجازی ۱ یکی از اشکال تکامل یافته آن می باشد (Willam, 2009: 35). ارتباطات اینترنتی عملاً جهان را به روستای جهانی کاهش داده است (Barat Dastjerdi and Sayadi, 2013: 334). صاحب نظران در تعریفی شبکه های اجتماعی مجازی را عبارت می دانند از جامعه برخط از کاربران اینترنتی که تمایل به برقرار کردن ارتباط با دیگر کاربران در حوزه های مورد علاقه دو طرف را دارند، تعریف کرده اند (Afshari et al., 2019: 35). توسعه فناوری و گسترش صنعت ارتباطات، به ویژه شبکه های اجتماعی مجازی و اینترنت منجر به افزایش سرعت و دقت کارها شده است (Chidi, 2018: 334).

در سال های اخیر، وقوع حوادث طبیعی متعدد از جمله زلزله های مهیب، سیل های ویرانگر، طوفان های فصلی، خشکسالی، رانش های مکرر زمین، بارش برف سنگین، برودت هوا و یخبندان، آتش سوزی های وسیع جنگل ها، بهمین و سایر بلایای طبیعی، موجب شده است که ایران به عنوان یکی از کشورهای آسیب پذیر جهان از حیث وقوع حوادث طبیعی شناخته شود (همایونی مقدم، ۱۳۹۶). افزون بر این، حوادث انسان ساختی نظیر آتش سوزی منازل و اماکن تجاری و صنعتی، تصادفات جاده ای، انفجارها، خفگی ناشی از گاز گرفتگی (CO₂)، و حوادث ناشی از بی توجهی به نکات ایمنی در منزل یا محل کار نیز به طور مکرر در نقاط مختلف کشور مشاهده می شود، به گونه ای که نقش مداخله انسانی و نبود استانداردهای ایمنی در آن ها مشهود است (جهانشاه و همکاران، ۱۳۹۷).

یکی از اصول بنیادی در مدیریت بحران، موقعیت یابی و کارآمدی ایستگاه های آتش نشانی است. ایمنی شهر و روستا در برابر سوانح و حوادث، به ویژه آتش سوزی در کاربری های مختلف و تضمین امنیت جانی و مالی شهروندان و روستائینان بر عهده این نهاد مهم است (فریدن فرخ و همکاران، ۱۳۹۷). ایستگاه های آتش نشانی به عنوان مراکز مهم و حیاتی خدمات رسانی، نقشی کلیدی در تأمین ایمنی و آسایش عمومی دارند. جایگاه سازمان آتش نشانی در ساختار مدیریت بحران کشور، نقشی تعیین کننده ایفا می کند؛ با این حال، بررسی های انجام شده حاکی از آن است که مدیریت بحران شهری تاکنون توجه کافی به این مسئله نداشته و ضرورت بازنگری و تمرکز بیشتر بر ایمنی شهروندان، خصوصاً در برابر سوانح آتش سوزی، بیش از پیش احساس می شود (یادگاری، ۱۳۹۷).

در چنین شرایطی، وسایل ارتباط جمعی در جهان امروز، از مهم ترین ارکان اطلاع رسانی و فرهنگ سازی در هر جامعه محسوب می شوند. این ابزارها نه تنها به افزایش آگاهی افراد جامعه کمک می کنند بلکه در نحوه تعامل شهروندان، جهت دهی به رفتارهای اجتماعی و تقویت انسجام اجتماعی مؤثرند. رسانه های جمعی با کارکردهای گوناگون خود، می توانند بستر پیدایش هنجارها، ارزش های اجتماعی نوین و تغییر رفتارهای فردی و اجتماعی را فراهم کنند. نقش رسانه ها در شکل گیری فرهنگ های جدید منطقه ای و جهانی و همچنین در مدیریت انواع بحران ها بسیار حائز اهمیت است (اهل بیگی، ۱۳۹۰).

گرچه بحران ها را به عنوان "رویدادهای طبیعی یا انسانی که جان، مال یا آرامش روانی تعداد زیادی از مردم را با تهدیدهای جدی مواجه می کنند" تعریف کرده است. بحران ها معمولاً به صورت ناگهانی رخ می دهند و می توانند شامل حوادثی چون ترور رهبران سیاسی، زلزله ها، انفجارهای فضایی، بمب گذاری ها و... باشند. آن ها ویژگی هایی همچون شروع ناگهانی، عدم اطمینان، واکنش های احساسی، و تهدیدهای جانی و مالی دارند. در مواقع بحرانی، رسانه های جمعی به عنوان منابع اطلاعاتی و تبیین کننده، نقش تعیین کننده ای دارند، زیرا مردم برای کسب اطلاعات و یافتن مسیر واکنش مناسب به رسانه ها تکیه دارند (پرس، ۱۳۹۳).

هدف اصلی در مدیریت بحران، پیشگیری از وقوع آن، کاهش خسارات در صورت وقوع، و بازگرداندن شرایط به حالت عادی است. مدیریت بحران همچنین باید بتواند منابع را به درستی تأمین کرده، فعالیت ها را بهینه سازی کرده و بحران را حتی به فرصتی سازنده تبدیل نماید. در این میان، نقش رسانه ها در ایجاد آرامش، بزرگ نمایی یا کوچک نمایی بحران، و تأثیر بر افکار عمومی بسیار برجسته است (نصرالهی، ۱۳۸۹). هر بحران، بسته به شدت، سابقه، محیط جغرافیایی و پیامدهایش ویژگی های خاصی دارد، اما برخی ویژگی ها

در همه بحران‌ها مشترک است: مانند محدود بودن به یک بازه زمانی، ناکارآمدی قوانین عادی، افزایش توجه عمومی، نیاز فوری به اطلاعات، ضرورت تصمیم‌گیری سریع، محدودیت زمانی و عدم امکان پیش‌بینی دقیق پیامدها (افضلی، ۱۳۹۳).

در همین راستا، مسئله بحران در مناطق روستایی ایران نمود بیشتری یافته است. طبق اطلاعات مرکز آمار ایران، ۲۶ درصد جمعیت کشور معادل حدود ۲۰ میلیون نفر در روستاها و ۱ میلیون نفر در مناطق عشایری زندگی می‌کنند. از ۶۲ هزار روستای کشور، تنها ۹۳۸ روستا دارای ایستگاه آتش‌نشانی هستند و از این تعداد، ۵۱۰ ایستگاه طی هشت سال گذشته در دولت تدبیر و امید راه‌اندازی شده‌اند. باقی روستاها به دلیل عواملی چون فاصله زیاد از مراکز شهری، نبود راه مناسب، استقرار در مناطق کوهستانی، جمعیت پایین، و فرسودگی تجهیزات و کمبود نیروی ماهر آتش‌نشان از پوشش امدادی مناسب برخوردار نیستند. این کمبود موجب تأخیر در امداد رسانی و احتمال وقوع خسارات سنگین در صورت بروز بحران می‌شود. حتی اعزام خودروهای آتش‌نشانی از شهر به روستا می‌تواند موجب خلأ امدادی در شهرها شود.

در چنین شرایطی، استفاده از ظرفیت فضای مجازی می‌تواند راهکاری کارآمد باشد. با توجه به کمبود نیروی ماهر، می‌توان از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی، گروه‌هایی از روستاییان که حداقل سواد خواندن و نوشتن دارند یا دارای تحصیلات دیپلم هستند، آموزش داد. این آموزش‌ها می‌توانند در قالب آماده‌سازی گروه‌های امدادی محلی برای مقابله اولیه با بحران‌ها مؤثر واقع شوند، به‌ویژه در مناطقی که به دلیل موقعیت مرکزی می‌توانند چند روستا را تحت پوشش قرار دهند. (اهل بیگی، ۱۳۹۰).

در واقع، فقدان مراکز آتش‌نشانی یا فاصله زیاد آن‌ها از محل حادثه در روستاها، به معنای فرصت‌سوزی است؛ رسانه‌ها تنها می‌توانند در این زمینه کمک کنند، بلکه تا حد زیادی موجب کاهش خسارات نیز خواهد شد. ارتباط مؤثر با فعالان محلی و ساکنان از طریق شبکه‌های اجتماعی، به مدیران در اتخاذ تصمیم‌های مناسب برای جلوگیری از وقوع حوادث ناگوار کمک می‌کند. بنابراین، هدف این پژوهش بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران‌های آتش‌نشانی مناطق روستایی است.

در این پژوهش تلاش می‌شود نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران‌های آتش‌نشانی مناطق روستایی از ابعاد آموزشی، کالبدی و زیرساختی، مشارکتی و اجتماعی، اقتصادی و رفاهی و همچنین بعد فرهنگی بررسی شود. در پاسخ به این سوال که این شبکه‌ها در هر یک از این ابعاد چه نقشی دارند، فرضیه اصلی این پژوهش چنین است: به نظر می‌رسد شبکه‌های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران و کاهش خطرات احتمالی نقش تأثیرگذار دارند.

پیشینه پژوهش

در هر پژوهشی توجه خاص محقق به پژوهشات مشابه و سابقه آن‌ها نشان از عمق کار محقق و جامعیت کار او دارد. هرچه محقق پژوهشات مشابه بیشتری را بررسی کند علاوه بر اینکه توانمندی و اقتدار وی بر موضوع پژوهش افزایش می‌یابد، بر اعتبار پژوهش او نیز می‌افزاید و نشان از درک کامل و صحیح وی از ابعاد مختلف پژوهش دارد. در ادامه نتایج تعدادی از مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش به‌طور خلاصه در جدول (۱) بیان شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش

نویسندگان	عنوان	نتایج
کتابی و همکاران (۱۳۸۲)	توانمندسازی زنان برای مشارکت در توسعه اصفهان	افزایش سطح تحصیلات، دسترسی به منابع مالی، بهبود وضع سلامت، برخورداری از حق مالکیت قانونی، رفع تبعیض از بازار کار و حذف باورهای سنتی جامعه در خصوص اشتغال از عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان هستند.
ذکایی (۱۳۸۶)	ساخت و بازسازی سبک جدیدی از زندگی در میان اعضای شبکه‌های اجتماعی اینترنتی	ارتباطات مجازی می‌تواند زمینه شکل‌گیری عادات و راه‌های جدیدی را فراهم سازند که خود به کنش و انتخاب‌های متفاوتی منتهی می‌شود.

<p>نشان داد که موانع موجود بر سر راه توانمندسازی زنان را به سه بخش تقسیم می‌کند: موانع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.</p>	<p>بررسی راه های توانمندسازی زنان روستایی شهرستان سیستان و بلوچستان و تأثیر آن بر کارآفرینی</p>	<p>شهریاری (۱۳۸۷)</p>
<p>ICT روستایی می‌تواند در ابعاد گوناگون اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، آثار مثبتی بر جای نهد و تفاوت معناداری در پاسخگویی روستاییان در روستاهای برخوردار و نابرخودار وجود دارد.</p>	<p>تحلیل آثار اجتماعی، اقتصادی و کالبدی ICT در توسعه نواحی روستایی</p>	<p>عنابتانی و همکاران (۱۳۹۰)</p>
<p>نتایج تحلیل خوشه‌ای بیانگر این است که ۶۳/۲۵ درصد از افراد مطالعه شده از نظر توانمندی ضعیف و ۲۱ درصد نسبتاً توانمند بودند؛ در حالی که فقط ۱۴/۸۴ درصد از افراد کاملاً توانمند ارزیابی شدند. بر اساس نتایج تحلیل تشخیصی نیز می‌توان گفت عوامل مهمی که این گروه‌ها را از هم متمایز می‌کنند به ترتیب عبارت‌اند از: تأمین مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی.</p>	<p>بررسی تأثیر مؤلفه های سرمایه اجتماعی بر توانمندسازی زنان دارای مشاغل خانگی (مطالعه موردی: شهرستان رزن)</p>	<p>نادری مهدی و وحدت مؤدب (۱۳۹۷)</p>
<p>۹۱ درصد کاربران از این سایت‌ها برای حفظ روابط خود استفاده می‌کنند و ۸۲ درصد به دنبال ایجاد و پیگیری طرح‌های اجتماعی از این سایت‌ها هستند.</p>	<p>عمل گرایش کاربران به شبکه های اجتماعی مجازی در ایالات متحده آمریکا</p>	<p>لنهارت و مادن^۱ (۲۰۰۷)</p>
<p>آگاهی‌هایی که کنشگران از حضور در فیس‌بوک به‌عنوان یک زیست جهان کسب می‌کنند، هویت جهانی افراد را شکل می‌دهد.</p>	<p>فیس بوک و هویت</p>	<p>گراسموک^۲ (۲۰۰۹)</p>
<p>سیستم ارتباط افراد در یک شبکه خویشاوندی نشان می‌دهد که رابطه بین خویشاوندانی که دور از یکدیگر زندگی می‌کنند نسبت به افراد غیر مرتبط با یکدیگر، بیشتر است و ارتباط بین خویشاوندان در رابطه با فاصله خویشاوندان نزدیک درجه احتمال بیشتری برای همکاری و رابطه در شبکه خویشاوندی وجود دارد.</p>	<p>شبکه‌های اجتماعی و فضایی تایلند در روستا هایی که دارای مکان‌ها و حد مسکونی GPS و شبکه‌های خویشاوندی اشباع‌شده از همه افرادند</p>	<p>آشتون و واردر^۳ (۲۰۱۲)</p>
<p>بیشترین مهاجران نسل جدید هستند که به دنبال حمایت‌های اجتماعی از شبکه‌های اجتماعی می‌باشند. همچنین ادغام مهاجران از روستا به جامعه شهری چین طی فرایند شبکه‌های اجتماعی یک فرایند تعارض و تناقض خواهد بود.</p>	<p>تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر روند توسعه روستایی در نتیجه ادغام مهاجران روستایی در جامعه شهری چین در هشت منطقه روستا شهری گوانگژو</p>	<p>لیو لیب^۴ (۲۰۱۲)</p>
<p>همبستگی بین استفاده از فیس‌بوک و عادت در میان جوانان روستا مثبت است.</p>	<p>عوامل تعیین‌کننده استفاده از رسانه‌های اجتماعی در میان جوانان روستایی آفریقای جنوبی</p>	<p>شوا و چینیا موریندی^۵ (۲۰۱۸)</p>
<p>نمی‌توان بدون استفاده از رسانه‌های اجتماعی از بسیج و توسعه مؤثر جامعه در دوران مدرن صحبت کرد و جوامع خواهان توسعه در نیجریه باید تلاش‌های خودشان را آغاز کنند؛ زیرا به دلیل کمبود بودجه، توسعه هر جامعه به‌طور هم‌زمان برای دولت غیرممکن است. سرانجام، موفقیت مجمع اتحاد یگانگی اوگا (Ogwa) نشانگر این است که Whatsapp مؤثرترین برنامه برای توسعه جامعه در کشورهای در حال توسعه مانند نیجریه است.</p>	<p>نقش رسانه‌های اجتماعی در توسعه جامعه در نیجریه: مدل اتحاد و حدت OAF</p>	<p>چدی یوکادو^۶ (۲۰۱۸)</p>

¹- Lenhart and Madden

²- Grasmuck

³- Ashton and Verdery

⁴- Liu lib

⁵- Shava and Chinyamurindi

⁶- Chidi Ukomadu

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع و ماهیت، توصیفی - تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها از دو روش اسنادی و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل شورای‌های روستا، کارشناسان بخشداری، دهیار و ساکنین با سواد شهرستان لالی و روستاهای بخش (روستای تراز، روستای پلی، روستای سرکمری، روستای حسین آباد، روستای پاچه کولا، روستای ایرانشهر، روستای سرکولی و روستای انبار سفید میباشد) مربوطه هستند، که از جامعه مذکور تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش حاضر، داده‌های جمع‌آوری شده به وسیله نرم افزار آماری SPSS و AMOS از دو جنبه توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار می‌گیرد؛ در بُعد توصیفی، شاخص‌های آماری که محاسبه می‌شود، عبارتند از: فراوانی‌ها، درصدها، میانگین‌ها و انحراف معیارها و در بُعد استنباطی از آزمون‌های تحلیل عامل تاییدی، رگرسیون چند متغیری استفاده شد.

یافته‌های توصیفی

جدول ۲. توزیع آزمودنی‌ها بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۱۲۹	۳۴/۰
مرد	۲۵۵	۶۶/۰
کل	۳۸۴	۱۰۰/۰

همان طوری که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، آزمودنی‌های مرد حدود ۶۶/۰ درصد و آزمودنی‌های زن حدود ۳۴/۰ نمونه را تشکیل می‌دهند.

جدول ۳. توزیع آزمودنی‌ها بر حسب گروه سنی (سال)

گروه سنی (سال)	فراوانی	درصد
۲۵ سال و کمتر	۱۲۵	۳۲/۰
۲۶ تا ۴۰ سال	۱۳۹	۳۶/۰
۴۱ تا ۵۵	۸۶	۲۲/۰
۵۶ و بالاتر	۳۴	۰/۱۰
کل	۳۸۴	۱۰۰/۰

همان طوری که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، آزمودنی‌های گروه سنی ۵۶ سال و بالاتر کمترین فراوانی را با حدود ۱۰/۰ درصد و آزمودنی‌های گروه سنی ۲۶ تا ۴۰ سال بیشترین فراوانی را با حدود ۳۶/۰ درصد نمونه به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴. توزیع آزمودنی‌ها بر حسب سطح تحصیلات

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
دیپلم	۷۰	۰/۱۸
فوق دیپلم	۴۴	۰/۱۱
لیسانس	۱۶۰	۰/۴۲
فوق لیسانس و بالاتر	۱۱۰	۰/۲۹
کل	۳۸۴	۱۰۰/۰

همان طوری که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، آزمودنی‌های با سطح تحصیلات لیسانس بیشترین فراوانی را با حدود ۴۲/۰ درصد و آزمودنی‌های با سطح تحصیلات فوق دیپلم با فراوانی حدود ۰/۱۱ درصد، کمترین تعداد نمونه به خود اختصاص داده‌اند. در جدول ۵ میانگین و انحراف معیار ابعاد نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران‌های آتش‌نشانی مناطق روستایی ارائه شده است.

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار ماده های پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی

شماره ماده	میانگین	انحراف معیار	شماره ماده	میانگین	انحراف معیار	شماره ماده	میانگین	انحراف معیار
۱	۴/۵۵	۰/۷۳	۱۱	۴/۳۳	۰/۷۸	۲۱	۴/۰۹	۰/۹۷
۲	۴/۵۱	۰/۷۵	۱۲	۴/۲۸	۰/۸۹	۲۲	۴/۰۸	۰/۹۷
۳	۴/۴۷	۰/۴۳	۱۳	۴/۲۸	۰/۷۱	۲۳	۴/۰۳	۰/۹۷
۴	۴/۴۶	۰/۶۱	۱۴	۴/۲۸	۰/۹۰	۲۴	۳/۴۷	۱/۵۴
۵	۴/۴۴	۰/۷۰	۱۵	۴/۲۷	۰/۸۰	۲۵	۴/۴۰	۱/۵۹
۶	۴/۴۱	۰/۷۱	۱۶	۴/۲۴	۰/۸۳	۲۶	۰۳/۰۵	۰/۹۶
۷	۴/۴۰	۰/۱	۱۷	۴/۲۲	۰/۸۶	۲۷	۰۴/۲۳	۰/۸۳
۸	۴/۳۹	۰/۷۷	۱۸	۴/۲۱	۰/۸۳	۲۸	۰۳/۱۵	۰/۷۸
۹	۴/۳۵	۰/۷۷	۱۹	۴/۲۰	۰/۸۸	۲۹	۰۳/۱۱	۰/۷۳
۱۰	۴/۲۸	۰/۸۹	۲۰	۴/۱۲	۰/۹۳	۳۰	۳/۵	۰/۹۱

در جدول ۵، میانگین و انحراف معیار ماده های پرسش نامه محقق ساخته، ارائه شده است. مندرجات جدول، نشان می دهد ماده شماره یک (آموزش به ساکنان روستا تا چه میزان می تواند در کاهش حوادث تاثیر داشته باشد؟) با میانگین ۴/۵۵ و انحراف معیار ۰/۷۳ و ماده شماره ۲۳ (-ساکنان روستا تا چه میزان با مناطق آسیب پذیر در موقع بروز حوادث یا بحران آشنایی دارند؟) با میانگین ۴/۰۳ و انحراف معیار ۰/۹۷ به ترتیب بیشترین و کمترین مقادیر را به خود اختصاص دادند. اطلاعات بیشتر مربوط به ماده ها در جدول ۵ آمده است.

جدول ۶. میانگین و انحراف معیار نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی

شاخص	میانگین	انحراف معیار
بعد آموزشی	۴۲/۹۶	۵/۰۳
بعد کالبدی و زیر بنایی	۲۳/۳۷	۴/۸۱
بعد مشارکتی و اجتماعی	۲۶/۵۱	۳/۰۷
بعد اقتصادی و رفاهی	۸/۹۶	۱/۲۰
بعد فرهنگی	۷/۱۵	۲/۲۸

مندرجات جدول ۶ نشان می دهد که میانگین و انحراف معیار بعد آموزشی ۴۲/۹۶ (۵/۰۳)؛ بعد کالبدی و زیر بنایی ۲۶/۵۱ (۳/۰۷)؛ بعد مشارکتی و اجتماعی ۲۳/۳۷ (۴/۸۱) بعد اقتصادی و رفاهی ۸/۹۶ (۱/۲۰) و بعد فرهنگی ۷/۱۵ (۲/۲۸) است.

یافته های استنباطی

تحلیل عاملی

تحلیل عاملی مولفه های اصلی پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی (مطالعه موردی بخش حتی شهرستان لالی)، با استفاده از روش چرخش متعامد واریماکس بر روی ۳۰ ماده اولیه و مقدماتی انجام شد. مندرجات جدول ۷، نشان می دهد که مقدار آزمون کایزر-مایر-اولکین برابر با ۰/۸۷ شد که این مقدار نشانه کفایت نمونه گیری است و نتیجه می گیریم داده های پرسش نامه مورد نظر به تعدادی عامل های زیربنایی و بنیادی قابل تقلیل است. مقدار خی دو آزمون کرویت بارتلت ($\chi^2=2901/63$; $df=300$; $sig=0,000$) نشان داد که داده های پژوهش حاضر قابلیت اجرای تحلیل عاملی اکتشافی را دارند. در جدول ۷ مقادیر آزمون کایزر-مایر-اولکین و بارتلت پرسش نامه ارائه شده است.

جدول ۷. آزمون کایزر-مایر-اولکین و بارتلت پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی (مطالعه موردی بخش حتی شهرستان لالی)

مقدار	آزمون
۰/۸۷	شاخص کفایت نمونه گیری کایزر-مایر-اولکین
۲۹۰۱/۶۳	کرویت بارتلت- مجذور کای
۳۰۰	درجات آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

نتایج تحلیل عاملی به روش مولفه های اصلی با چرخش واریماکس، وجود ۵ عامل اساسی در مورد نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی (مطالعه موردی بخش حتی شهرستان لالی) را مورد تایید قرار داد. در این وسط عامل اول دارای ارزش ویژه ۳۱/۳۸، عامل دوم دارای ارزش ویژه ۷/۳۸؛ عامل سوم دارای ارزش ویژه ۶/۲۳، عامل چهارم دارای ارزش ویژه ۵/۲۷ و عامل پنجم ۰۴/۴۱ بوده که روی هم رفته این ۵ عامل ۵۰ درصد از واریانس متغیر نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی (مطالعه موردی بخش حتی شهرستان لالی)، را تبیین می کنند. ضمناً برای انجام تحلیل عاملی نقطه برش ۵۰/۰ در نظر گرفته شد.

در جدول ۸ ماده ها و بار عاملی هر کدام یک از ماده های پرسش نامه نیازمندی های خانواده های تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) ارائه شده است.

جدول ۸. ماده ها و بار عاملی هر کدام یک از ماده های پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی

بار عاملی	بار عاملی	بار عاملی	بار عاملی
۰/۷۰	۰/۶۹	۰/۶۸	۰/۶۷
۰/۶۵	۰/۶۴	۰/۶۳	۰/۶۲
۰/۶۱	۰/۶۰	۰/۴۳	۰/۴۲
۰/۴۳	۰/۴۲	۰/۴۱	۰/۴۰
۰/۳۹	۰/۳۸	۰/۳۷	۰/۳۶
۰/۳۵	۰/۳۴	۰/۳۳	۰/۳۲
۰/۳۱	۰/۳۰	۰/۲۹	۰/۲۸
۰/۲۷	۰/۲۶	۰/۲۵	۰/۲۴
۰/۲۳	۰/۲۲	۰/۲۱	۰/۲۰
۰/۱۹	۰/۱۸	۰/۱۷	۰/۱۶
۰/۱۵	۰/۱۴	۰/۱۳	۰/۱۲
۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۰۹	۰/۰۸
۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۵	۰/۰۴
۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۰

۰/۶۲	استفاده از شبکه های مجازی تا چه میزان سبب هماهنگی مطلوب بین روستائیان در زمان بحران می شود؟	۱۵
۰/۵۸	ایجاد تشکل های روستائی مردمی از طریق شبکه های اجتماعی مجازی تا چه میزان از تلفات و خسارات در شرایط بحرانی کاهش می دهد؟	۱۶
۰/۴۷	نقش شبکه های اجتماعی مجازی جهت برقراری ارتباط موثر بین افراد محلی و سلسله مراتب فرماندهی در شرایط بحرانی تا چه میزان در مشارکت آنها تاثیر دارد؟	۱۷
۰/۸۴	از طریق امکانات موجود در شبکه های اجتماعی تا چه میزان روستائیان با یکدیگر ارتباط موثری با یکدیگر در شرایط بحرانی برقراری می کنند؟	۱۸
۰/۸۳	در این روستا میزان مشارکت ساکنان آن در اطفاء حریق های محل تا چه اندازه است؟	۱۹
۰/۷۷	ساکنان روستا تا چه میزان به شبکه اینترنت دسترسی دارند؟	۲۰
۰/۷۳	در این روستا ساکنان تا چه میزان گوشی های هوشمند در اختیار دارند؟	۲۱
۰/۶۹	استفاده از امکانات گوشی های هوشمند تا چه میزان برای روستائیان در شرایط بحرانی آسان است؟	۲۲
۰/۶۸	ساکنان روستا تا چه میزان با مناطق آسیب پذیر در موقع بروز حوادث یا بحران آشنایی دارند؟	۲۳
۰/۶۵	نقش فضای مجازی در کمک به نهادهای امدادی تا چه میزان تاثیر دارد؟	۲۴
۰/۶۰	میزان افراد آشنا سهولت با کارکردهای موبایل در روستا چه اندازه است؟	۲۵
۰/۳۱	استفاده از فناوری گوشی های تا چه میزان در شرایط بحرانی باعث کاهش تلفات انسانی و خسارت های وارده به ساکنان روستا می شود؟	۲۶
۰/۶۲	تا چه اندازه از شبکه های مجازی برای اطلاع رسانی به خانواده، دوستان و سایر آشنایان جهت اخبار استفاده میکنید؟	۲۷
۰/۳۹	بنظر شما رخدادهای و اتفاقاتی که از طریق شبکه های مجازی میشوند مورد تایید هست؟	۲۸
۰/۵۲	تاچه حد به اخبار و اتفاقات فضای مجازی اهمیت میدهید؟	۲۹
۶۳	آیا در مناطق روستایی شما بهترین ابزار اطلاع رسانی اتفاقات و بحران های طبیعی موبایل است؟	۳۰

با استناد به جدول ۸ سوال پژوهش پژوهش تایید می شود و می توان نتیجه گرفت که نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی در ابعاد مختلف قابل شناسایی است.

پایایی پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی به منظور تعیین پایایی نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی از آلفای کرونباخ استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۸ آمده است.

جدول ۹. پایایی پرسش نامه محقق ساخته نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی

آلفای کرونباخ	مولفه
۰/۸۳	بعد آموزشی
۰/۷۸	بعد کالبدی و زیر بنایی
۰/۶۰	بعد مشارکتی واجتماعی
۰/۸۰	بعد اقتصادی و رفاهی
۰/۶۱	بعد فرهنگی

بنابر این با استناد به این تحلیل، می توان نتیجه گرفت که پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی از پایایی مناسب و کافی برخوردار است.

به منظور تعیین روایی عوامل استخراج شده نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی از نسخه ۲۰ نرم افزار AMOS و برای انجام تحلیل عامل تاییدی^۱ آن پرسش نامه از برآورد حداکثر درست نمایی^۲ استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی تاییدی ماده های نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی در جدول ۱۰ آمده است.

۱. confirmatory factor analysis

۲. maximum likelihood

جدول ۱۰. ساختار تحلیل عاملی تاییدی ابعاد پرسش نامه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی

شاخص	X ²	X ² /df	df	CFI	RMSEA
۵ عاملی	۹۳/۳۱	۲/۶۶	۳۵	۰/۹۲	۰/۰۷۵

نتایج مندرج در جدول شماره ۱۰ نشان می دهد که در ساختار ۵ عاملی مقدار رمزی (RMSEA) ۰/۰۷۵ بدست آمد و با توجه به اینکه مقدار CFI و IFI از ۰/۹۲ بیشتر است لذا الگوی ۵ عاملی پرسش نامه موجه تر و مورد تایید است. با استناد به این تحلیل می توان این نتیجه را گرفت که همه ماده های پرسش نامه به قوت خود باقی ماندند و هیچ ماده ای حذف نشد لذا پرسش نامه فوق الذکر از روایی کاملاً مناسب برخوردار است.

در جدول ۱۱ وضعیت رتبه بندی میانگین (Mean Rank) تاثیر نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی ارائه شده است.

جدول ۱۱. اولویت بندی تاثیر نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی

رتبه	میانگین رتبه
۱	۲/۷۵
۲	۳/۹۹
۳	۲/۲۶
۴	۲/۰۲
۵	۱/۹۸
Chi-Square	۸۴۹/۸۳
df	۳
Sig	۰/۰۰۰

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که بالاترین میانگین رتبه (۳/۹۹) به بعد کالبدی و زیر بنایی اختصاص دارد که بدین معناست که مهم ترین شاخص از نظر کارشناسان، شورای شهر، دهیار و ساکنین با سواد بشمار می رود. بعد از ویژگی فوق، مهم ترین شاخص ها به ترتیب عبارتند از بعد آموزشی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و در نهایت بعد فرهنگی. مقدار مجذور کای به دست آمده برابر با ۸۴۹/۸۳ است که در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ قرار دارد ($P < ۰/۰۵$). معنی دار بودن آزمون فریدمن بدین معناست که رتبه بندی ابعاد نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی از نظر آنان با معناست و افراد یاد شده رتبه بندی متفاوتی از شاخص های مدیریت بحران ها دارند.

بررسی فرضیه اصلی پژوهش:

فرضیه اصلی: به نظر می رسد شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران و کاهش خطرات احتمالی نقش تاثیر گذار دارند.

جدول ۱۲. ضرایب همبستگی رگرسیون چندگانه نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران در ابعاد مختلف

متغیرهای پیش بین	R	R ²	F	p=	β	t	p=
بعد آموزشی	۰/۵۶	۰/۳۱	۱۴/۳۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۶	-۰/۵۷	۰/۸۴۱
بعد کالبدی و زیر بنایی					۰/۱۷	۳/۴۸	۰/۰۲۱
بعد مشارکتی و اجتماعی					۰/۱۱	۱/۸۷	۰/۶۳۲
بعد اقتصادی و رفاهی					۰/۳۱	۵/۷۸	۰/۰۰۰۱
بعد فرهنگی					۰/۰۶	-۰/۴۲	۰/۶۴۱

همان طوری که در جدول ۱۲ مشاهده می شود، رگرسیون پیش بینی نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران در ابعاد مختلف (بعد آموزشی، بعد کالبدی و زیر بنایی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و بعد فرهنگی) در مناطق روستایی شهرستان لالی ($F=14/32$ و $p<0/001$) قابل پیش بینی میباشد. بنابراین فرضیه اصلی تأیید می گردد. بعد آموزشی $0/31$ و بعد کالبدی و زیربنایی با ضریب بتای $0/17$ ، بعد مشارکتی و اجتماعی با ضریب بتای $0/11$ ، بعد اقتصادی و رفاهی با ضریب بتای $0/31$ و بعد فرهنگی با ضریب بتای $0/06$ می توانند از شبکه های اجتماعی مجازی تأثیر پذیر باشند و مدیریت بحران را کنترل و پیش بینی کنند. همچنین، مقدار R^2 نشان می دهد 31% از واریانس مدیریت بحران از نقش و تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی روی ابعاد یاد شده قابل تبیین می باشد.

نتیجه گیری

هدف این پژوهش بررسی نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی بود، همان طوری که در یافته های پژوهش مشاهده شد، رگرسیون پیش بینی نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران در ابعاد مختلف (بعد آموزشی، بعد کالبدی و زیر بنایی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و بعد فرهنگی) در مناطق روستایی شهرستان لالی ($F=14/32$ و $p<0/001$) قابل پیش بینی میباشد. بنابراین فرضیه اصلی تأیید می گردد. بعد آموزشی $0/31$ و بعد کالبدی و زیربنایی با ضریب بتای $0/17$ ، بعد مشارکتی و اجتماعی با ضریب بتای $0/11$ ، بعد اقتصادی و رفاهی با ضریب بتای $0/31$ و بعد فرهنگی با ضریب بتای $0/06$ می توانند از شبکه های اجتماعی مجازی تأثیر پذیر باشند و مدیریت بحران را کنترل و پیش بینی کنند. همچنین، مقدار R^2 نشان می دهد 31% از واریانس مدیریت بحران از نقش و تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی روی ابعاد یاد شده قابل تبیین می باشد. همچنین در بخش بیشترین تأثیر و نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی طبق نتایج بدست آمده بالاترین میانگین رتبه ($3/99$) به بعد کالبدی و زیر بنایی اختصاص دارد که بدین معناست که مهم ترین شاخص از نظر کارشناسان، شورای شهر، دهیار و ساکنین با سواد بشمار می رود. بعد از ویژگی فوق، مهم ترین شاخص ها به ترتیب عبارتند از بعد آموزشی، بعد مشارکتی و اجتماعی، بعد اقتصادی و رفاهی و در نهایت بعد فرهنگی. مقدار مجذور کای به دست آمده برابر با $849/83$ است که در سطح خطای کمتر از $0/05$ قرار دارد ($P<0/05$). معنی دار بودن آزمون فریدمن بدین معناست که رتبه بندی ابعاد نقش شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران های آتش نشانی مناطق روستایی از نظر آنان بامعناست و افراد یاد شده رتبه بندی متفاوتی از شاخص های مدیریت بحران ها دارند.

بطور کلی شبکه های اجتماعی از مهم ترین و مدرن ترین ابزارها و رسانه های ارتباط جمعی اند. نقش جدی و تأثیرگذار این گونه پایگاه های اینترنتی در اطلاع رسانی سریع و گسترده، جایگاه ویژه ای را برای این دسته از پایگاه ها به وجود آورده است. یکی از پیامدها و نتایج مهم حضور و مشارکت کاربران در این شبکه ها، فراهم آوری زمینه حرکت های جمعی و بحران ها و یا در نقطه مقابل، مهار آن است. نتایج نشان داد، یکی از اصول بنیادی در مدیریت بحران، موقعیت ایستگاه های آتش نشانی است. ایمنی شهرها و روستاها در برابر سوانح و حوادث بویژه آتش سوزی در کاربریهای مختلف و تضمین امنیت جانی و مالی شهروندان و روستائینان برعهده این آتش نشانی است. ایستگاه های آتش نشانی از جمله مراکز مهم و حیاتی خدمات رسانی هستند که نقش مهمی در تامین ایمنی و آسایش افراد، ساختمانها و... دارند. رسانه ها و شبکه های اجتماعی مجازی میتوانند با توجه به خصوصیات سریع اطلاع رسانی، صوتی و تصویری که دارند می توانند جایگاه سازمان آتش نشانی در سیستم مدیریت بحران یک کشور و در کل ساختار سیستم مذکور نقش مهمی در مدیریت بحران داشته باشد. همچنین بر اساس بررسی های بعمل آمده بر روی نقش رسانه اجتماعی در موارد بحران در کشور، نقش بسزایی را ایفا می کند، و پیشنهاد میشود به سازمانها و اداری که با بحران ها و مشکلات شهری و روستایی سرکار دارند، تدابیری اندیشیده شود تا علاوه بر کنترل بحرانها خدمت بهتری نیز به افراد ارائه دهند.

منابع و مأخذ

- افضلی، محدثه و عریضی، سیدفرشاد و خجسته باقرزاده، حسن. (۱۳۹۳). چالشها و راهکارهای استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در مدیریت بحران، دومین کنفرانس ملی مدیریت بحران و HSE در شریان های حیاتی، منابع و مدیریت شهری، تهران، <https://civilica.com/doc/362965>
- انابستانی، علی اکبر، وزیری، سمیه. (۱۳۹۰). تحلیل آثار اجتماعی، اقتصادی و کالبدی فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) بر توسعه روستایی. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۴(۹)، ۱۵۴ - ۱۲۹.
- اهل بیگی، پژمان. (۱۳۹۰). بررسی گسترش اثرگذاری در شبکه اجتماعی دانشگاه: صنعتی شریف.
- جهانشاه، علیرضا و پرندوش، حسین. (۱۳۹۷). نقش ایستگاه های آتش نشانی در مدیریت بحران و کاهش خسارات پس از بحران (آتش سوزی و ...)، اولین همایش بین المللی و چهارمین همایش ملی آتش نشانی و ایمنی شهری، تهران، <https://civilica.com/doc/855733>
- ذکایی، محمدسعید. (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی جوانان/ایران*. تهران: انتشارات آگه.
- شهرباری، أم‌البینین. (۱۳۸۷). بررسی توانمندسازی زنان روستایی استان سیستان و بلوچستان و تأثیر آن بر کارآفرینی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- فریدن فرخ، محمدعلی و یادگاری، حمیدرضا و حقی، مهدی و ملکی، جلال. (۱۳۹۷). بررسی عوامل موثر بر عملکرد آتش نشانی در مدیریت بحران، اولین همایش بین المللی و چهارمین همایش ملی آتش نشانی و ایمنی شهری، تهران، <https://civilica.com/doc/855771>
- کتابی، محمود، یزدخواستی، بهجت، فرخی رستایی، زهرا. (۱۳۸۲). توانمندسازی زنان برای مشارکت در توسعه. *پژوهش زنان*، ۱(۳)، ۱۷ - ۱۳.
- نادری کریم، مهدی، وحدت مؤدب، هاجر. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر توانمندسازی زنان دارای مشاغل خانگی (مطالعه موردی: شهرستان رزن). *زن در توسعه و سیاست*، ۱۶(۲)، ۱۹۶ - ۱۷۵.
- همایونی مقدم، فاطمه. (۱۳۹۶). نقش شبکه های اجتماعی در مدیریت بحران، <https://civilica.com/doc/707349>
- Afshari, Ali-Hashemi & Zohreh-Rezaei, Rasool. (2019). Assessment of Social Health and Self-Esteem in Female Families of Empowered and Disabled Supervisors (Case Study of Welfare Organization), *Quarterly Journal of Women and Society*, Vol. Third, Fall, pp. 16-16
- Afzali, M., Arizi, S. F., & Khoshesteh-Baqerzadeh, H. (2014). *Challenges and strategies for using virtual social networks in crisis management*. The 2nd National Conference on Crisis Management and HSE in Vital Arteries, Industries, and Urban Management, Tehran, Iran. <https://civilica.com/doc/362965> [In Persian]
- Ahl-Beigi, P. (2011). *Investigation of influence expansion in the social network of Sharif University*. [In Persian]
- Anabestani, A. A., & Vaziri, S. (2011). *Analysis of the social, economic, and physical effects of ICT on rural development*. *Social Sciences Quarterly*, 4(9), 129-154. [In Persian]
- Ashton, M., Verdery, B., Katherine Faust, R., and Rindfuss, R. (2012). Social and spatial networks: Kinship distance and dwelling unit proximity in rural Thailand, *social Networks* 34, 112-127.
- Barat Dastjerdi, N., and Sayadi, S. (2013). Relationship between using social networks and Internet addiction and depression among students, *Journal of Research in Behavioral Sciences*, 2013; 10(5): 332-341.
- Chidi, U. (2018). The Role of Social Media in Community Development in Nigeria: The Owe Unity Forum (Oaf) Model, *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, Volume 23, Issue 5, Ver. 8 (May. 2018) PP 34-43, e-ISSN: 2279-0837, p-ISSN: 2279-0845.

- Chidi, U. (2018). The Role of Social Media in Community Development in Nigeria: The Owe Unity Forum (Oaf) Model, IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS), Volume 23, Issue 5, Ver. 8 (May. 2018) PP 34-43, e-ISSN: 2279-0837, p-ISSN: 2279-0845.
- Faridanfarr, M. A., Yadegari, H. R., Haghi, M., & Maleki, J. (2018). *Study of factors affecting fire department performance in crisis management*. The 1st International and 4th National Conference on Firefighting and Urban Safety, Tehran, Iran. <https://civilica.com/doc/855771>[In Persian]
- Grasmuck, S. (2009). Facebook & Identity, Journal of Computer-Mediated Communication, 15, pp. 158-188.
- Homayouni Moghadam, F. (2017). *The role of social networks in crisis management*. <https://civilica.com/doc/707349>[In Persian]
- Jahanshah, A., & Parandoush, H. (2018). *The role of fire stations in crisis management and reducing post-crisis losses (e.g., fires)*. The 1st International and 4th National Conference on Firefighting and Urban Safety, Tehran, Iran. <https://civilica.com/doc/855733>[In Persian]
- Ketabi, M., Yazdkhasti, B., & Farrokhi-Rastaei, Z. (2003). *Empowering women for participation in development*. Women's Studies (Pajouhesh Zanan), 1(3), 13–17. [In Persian]
- Lenhart, A., and Madden, M. (2007). Teens, Privacy & Online Social Networks, Pew Internet & American Life Project, Wordpress, Com/ 2013/4/11.
- Liu, Y., lib, Z., and Britung, W. (2012). The social network of new-generation migrants in China s urbanized villages: A case study of Guangzhou, Habitat International, 36, pp. 192-200.
- Naderi Karim, M., & Vahdat-Moadab, H. (2018). *Investigating the effect of social capital components on the empowerment of women with home-based businesses (Case study: Razan Township)*. Women in Development & Politics, 16(2), 175–196. [In Persian]
- Shahriyari, O. (2008). *Empowering rural women in Sistan and Baluchestan Province and its effect on entrepreneurship* (Master's thesis). [In Persian]
- Shava, H., and Chinyamurindi, W. (2018). Determinants of social media usage among a sample of rural South African youth, South African, Journal of Informaon Management, ISSN: (Online) 1560-683X, (Print) 2078-1865, Pp.1-8
- Willam, F.P, 2009. "Social networking sites: How to stau Safe Sites", Multi- State Information Sharing & Anaiysis Center (MS-ISAC), 612:Pp. 1-5.
- Zokae, M. S. (2007). *Sociology of Iranian youth*. Tehran: Agah Publishing. [In Persian]